

การส่งเสริมการเรียนรู้และอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทยสำหรับเยาวชน Promoting Learning and Preserving Thai Classical Dance for Youth

กานท์ธิดา พึ่งโพธิ์

นักวิชาการอิสระ

Kanthida Peungpo

Independent academic

Email: kanthidaaeiy@gmail.com

วันที่รับบทความ: 20 เมษายน 2567; วันที่แก้ไขบทความ 22 เมษายน 2567; วันที่ตอบรับบทความ: 24 เมษายน 2567

Received: April 20, 2024; Revised: April 22, 2024; Accepted: April 24, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้ผู้เขียนต้องการอธิบายถึงนาฏศิลป์ไทยที่มีความหลากหลายและสืบทอดมาตั้งแต่อดีตที่ยาวนาน ผู้เขียนจึงอยากวิเคราะห์ถึงนาฏศิลป์ไทยกับการส่งเสริมนาฏศิลป์ไทยให้กับเยาวชน ควบคู่กันนี้การรับรู้ความสำคัญของนาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์ไทยในปัจจุบันเผชิญกับหลายปัญหาที่อาจทำให้กระบวนการนี้มีความเชื่อมั่นลดลง เช่น การขาดแรงจูงใจและความสนใจ การขาดทรัพยากรการศึกษา การแข่งขันจากสื่ออื่น ดังนั้น จึงขอเสนอแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้และอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทย ประกอบด้วย การสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่หลากหลาย การสนับสนุนการเรียนรู้แบบปฏิสัมพันธ์ การสร้างพื้นที่เรียนรู้ที่เหมาะสม การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ การสร้างความร่วมมือกับชุมชน โดยสร้างพื้นที่ให้เยาวชนได้เรียนรู้และร่วมสร้างผลงานที่เป็นเอกลักษณ์ในด้านนาฏศิลป์ไทยได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติด้านนาฏศิลป์นี้ให้คงอยู่คู่ชาติไทยอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การส่งเสริมการเรียนรู้; การอนุรักษ์; นาฏศิลป์ไทย

Abstract

In this academic article, the author wants to explain that Thai dance is diverse and has been passed down since a long time ago. The author therefore wants to analyze Thai dance and the promotion of Thai dance to youth should focus on recognizing the importance of Thai dance. Thai dance today faces a number of problems that can make the process less reliable, such as a lack of motivation and interest. lack of educational resources competition from other media. Therefore, we would like to present guidelines for promoting learning and preserving Thai dance, including creating diverse learning opportunities, Supporting interactive learning Creating an appropriate learning space Promoting learning through online media

Creating cooperation with the community By creating a space for youth to fully learn and create unique works in the field of Thai dance, This is equivalent to preserving the national culture of this dance to remain with the Thai nation sustainably.

Keywords: Promoting learning; conservation; Thai dance

บทนำ

นาฏศิลป์ไทยมีความหลากหลายและสืบทอดมาตั้งแต่อดีตที่ยาวนาน และที่สำคัญนาฏศิลป์ไทยคืออัตลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นไทยที่เราทุกคนควรจะต้องเรียนรู้ สืบสาน อนุรักษ์ให้คงอยู่คู่คนไทยและเมืองไทยตลอดไปรวมทั้งสร้างเสถียรภาพ โดยเฉพาะการส่งเสริมนาฏศิลป์ไทยให้กับเยาวชนได้รับรู้ถึงความสำคัญของนาฏศิลป์ไทย เพราะการเรียนรู้ถึงความสำคัญของนาฏศิลป์ไทยเป็นเรื่องสำคัญที่ช่วยให้เยาวชนเข้าใจถึงองค์ประกอบทางวัฒนธรรมและเชื่อว่าเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างเสริมความเข้าใจและความเชื่อมโยงเกี่ยวกับสถาบันและสังคมไทย การสร้างโอกาสในการเรียนรู้และร่วมสร้างโอกาสให้เยาวชนได้มีโอกาสที่จะศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยผ่านการเข้าถึงวัสดุการเรียนรู้ที่หลากหลาย และการสนับสนุนให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างผลงานศิลปะเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่มีคุณค่ากับศิลปินและวัฒนธรรมไทย ดังนั้น นาฏศิลป์ไทยจึงถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ซึ่งสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นและบูรณาการเข้ากับระบบการศึกษาในประเทศไทย (Ladawan, Chutimakul., et al. (2018); Yootthapong, Tongpaeng., et al. (2018)) หลากหลายงานวิจัยระบุว่าเทคโนโลยีสามารถส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ นาฏศิลป์ไทย ปรับปรุงการมีส่วนร่วมและแรงจูงใจของนักเรียน (Yootthapong, Tongpaeng., et al., 2018) นอกจากนี้ การศึกษายังเน้นย้ำถึงความสำคัญของนาฏศิลป์ไทยในการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีทางร่างกาย เช่น การฝึกเดินท่าทางสง่างามและโปรแกรมสนับสนุนที่ได้รับการพิสูจน์ว่ามีประสิทธิภาพในการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย (วรินทร์, กฤตยาเกียรติ, 2012 : 14) นอกจากนี้ การพัฒนาเครื่องมือ เช่น ระบบการฝึกนาฏศิลป์ไทยซึ่งใช้เซ็นเซอร์จับความเคลื่อนไหวเพื่อแก้ไขการเคลื่อนไหวของร่างกาย แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการรักษาและปรับปรุงรูปแบบศิลปะ (Kwanrutai, Sampoon., et al., 2019). โดยรวมแล้วนาฏศิลป์ไทยไม่เพียงแต่สื่อถึงมีคุณค่าทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังมีส่วนที่ส่งผลดีต่อสุขภาพกาย ความอยู่ดีมีสุขทางสังคม และการพัฒนาการศึกษาในสังคมไทยอีกด้วย

อีกประการหนึ่งที่จะทำให้เกิดผลทางการปฏิบัติต่อการส่งเสริมการเรียนรู้นาฏศิลป์ไทยนั้นคือ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและส่งเสริมให้เยาวชนมีความสนใจและกล้าที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย ไม่ว่าจะเป็นการสร้างพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาอย่างเช่นพิพิธภัณฑ์ หรือการสนับสนุนกิจกรรมทางศิลปะในสถานการศึกษา ดังนั้น การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการศึกษาศิลปะพื้นบ้านเกี่ยวข้องกับการตระหนักถึง

รูปแบบที่หลากหลายและความสำคัญทางวัฒนธรรมของทรัพยากรศิลปะพื้นบ้าน สภาพแวดล้อมของศิลปะพื้นบ้าน เช่น The Watts Towers และ Paradise Garden จัดแสดงศิลปะพื้นบ้านอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ (Zhai, Wei. 2019) การทำความเข้าใจประเด็นทางสังคมและสุนทรียศาสตร์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลปะอเมริกันผิวดำเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการชื่นชมคุณค่าทางวัฒนธรรมของศิลปะพื้นบ้าน (Rena, Virginia, Minar. 1994) การสำรวจคอลเลกชันต่างๆ เช่น Girard Collection นำเสนอการศึกษาศิลปะพื้นบ้านในวงกว้าง โดยเน้นการผสมผสานระหว่างความสวยงามและการใช้งานในชิ้นงานศิลปะพื้นบ้าน (Eugene, W., Metcalf. 1983). ด้วยการบูรณาการทรัพยากรศิลปะพื้นบ้านเข้ากับการศึกษาศิลปะ วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยสามารถเพิ่มแรงจูงใจทางจิตวิญญาณใหม่ๆ ขยายวิสัยทัศน์ทางศิลปะของนักเรียน และมีส่วนช่วยในการสืบทอดวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ (Henry, Glassie., Michel, Monteaux. 1989) การใช้แนวทางเชิงพหุวัฒนธรรมในการศึกษาศิลปะพื้นบ้านสามารถประสานมุมมองของอาหารและสังคมวัฒนธรรมได้ โดยนำเสนอมุมมองใหม่ในการวิเคราะห์ศิลปะพื้นบ้าน (Simon, J., Bronner, 1981)

สำหรับบทความทางวิชาการฉบับนี้ ผู้เขียนในฐานะที่มีความรักและศรัทธาในวัฒนธรรมไทยที่เป็นนาฏศิลป์อยู่มาเป็นระยะเวลาพอสมควรจึงอยากวิเคราะห์ถึงนาฏศิลป์ไทยกับการส่งเสริมนาฏศิลป์ไทยให้กับเยาวชนควรมุ่งเน้นที่การรับรู้ความสำคัญของนาฏศิลป์ไทย การสร้างโอกาสในการเรียนรู้และร่วมสร้างและการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมนาฏศิลป์ไทยอย่างเหมาะสมและเข้าใจได้เสมอภายในสังคมและสถาบันการศึกษาของเรา อันจะส่งผลต่อการกระตุ้นให้เยาวชนของชาติได้หันมาสนใจนาฏศิลป์ไทยมากยิ่งขึ้น ตลอดทั้งบทความนี้จะสื่อถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มองเห็นช่องทางการส่งเสริมนาฏศิลป์ของไทยให้ได้รับการยอมรับในสังคมแห่งอนาคต ในอันที่รักษา สืบสานศิลปะวัฒนธรรมไทยด้านนี้ได้อยู่คู่เมืองไทยตลอดไปอย่างยั่งยืนและมั่นคง

แนวคิดเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย

แนวคิดเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยในยุคปัจจุบันเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะมีการผสมผสานระหว่างสืบทอดวัฒนธรรมที่เก่าแก่และการนำเทคโนโลยีและสิ่งที่ทันสมัยมาใช้ร่วมกันอย่างมีความสามารถ รายละเอียดที่ผู้เขียนจะนำเสนอมีดังต่อไปนี้

ความหมายของนาฏศิลป์ไทย

สำหรับเรื่องนี้ได้มีนักวิชาการได้ให้คำนิยามไว้หลากหลายท่าน ซึ่งผู้เขียนจะนำเสนอไว้ดังนี้

นาฏศิลป์ หมายถึง ศิลปะการฟ้อนรำหรือความรู้แบบแผนของการฟ้อนรำเป็นสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นด้วยความประณีตงดงาม ให้ความบันเทิงอันไพเราะอารมณ์ และความรู้สึกของผู้ชมให้คล้อยตามศิลปะประเภทนี้ ต้องอาศัยการบรรเลง ดนตรี และการขับร้องเข้าร่วมด้วยเพื่อส่งเสริมให้เกิดคุณค่ายิ่งขึ้น หรือเรียกว่า ศิลปะของการร้องรำทำเพลง การศึกษานาฏศิลป์ เป็นการศึกษาวัฒนธรรมแขนงหนึ่งนาฏศิลป์เป็น

ส่วนหนึ่งของศิลปะสาขาจิตรศิลป์ อันประกอบด้วย จิตรกรรม สถาปัตยกรรม วรรณคดี ดนตรี และนาฏศิลป์ นาฏศิลป์นอกจากจะแสดงความเป็นอารยะของประเทศแล้วยังเป็นเสมือนแหล่งรวมศิลปะและการแสดงหลายรูปแบบเข้าด้วยกันโดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ในการที่จะสร้างสรรค์ อนุรักษ์และถ่ายทอดสืบต่อไป นาฏศิลป์ไทยเป็นศิลปะการแสดงประจำชาติเป็นสมบัติของชาติที่มีคุณค่าสูงเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้และได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาอย่างต่อเนื่องทั้งยังเป็นแบบแผนที่ยึดถือปฏิบัติแสดงถึงความ เป็นเอกลักษณ์ของชาติสืบทอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันการแสดงนาฏศิลป์เป็นการแสดงที่ใช้ท่ารำประกอบ เพื่อสื่อให้ผู้ชมเข้าใจเรื่องราวของการแสดงให้ได้รับความเพลิดเพลินมีความสุขที่ได้ชมได้ฟังเป็นการแสดงที่มีความวิจิตรงดงามมีลีลาอ่อนช้อยตามแบบอย่างไทยทำให้เป็นที่ชื่นชอบของผู้ชม ความประณีตงดงามใน ศิลปวัฒนธรรมแขนงนี้คนไทยทุกคนควรจะตระหนัก เห็นคุณค่า ร่วมกันอนุรักษ์สืบทอดสืบสานและร่วม ส่งเสริมเพื่อให้ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทยคงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป นอกจากนี้ความหมายของ “นาฏศิลป์ไทย” คำว่า “นาฏศิลป์” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 มีความหมายว่า ศิลปะแห่งการ ละคร หรือการฟ้อนรำ ประทีน พวงสาธิต, (2514 : 1) กล่าวไว้ว่า นาฏศิลป์ หมายถึง การร้องรำทำเพลงการให้ ความบันเทิงใจอันร่วมด้วยความโน้มเอียงของอารมณ์และความรู้สึกส่วนสำคัญส่วนใหญ่ของนาฏศิลป์ อยู่ในการ ละครหากแต่ศิลปะประเภทนี้จำต้องอาศัยดนตรี และขับร้องเข้าร่วมด้วยเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดคุณค่าใน ศิลปะยิ่งขึ้นตามสภาพหรือตามอารมณ์ต่างๆกัน สุดแต่จะมุ่งหมาย นอกจากนี้ยังต้องถือเอาความหมายการร้อง การบรรเลงเข้าร่วมด้วย ธนิต อยู่โพธิ์, (2516 : 1) ได้กล่าวว่า นาฏศิลป์ หมายถึง การฟ้อนรำ จาตุรงค์ มนตรี ศาสตร์, (2517 : 1) กล่าวไว้ว่า คำว่า “นาฏศิลป์” เป็นคำสมาส แยกได้เป็น 2 คำ คือ นาฏ และศิลป์ นาฏ หมายถึง การฟ้อนรำ ศิลป์ ได้แก่อะไรที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ในเมื่อธรรมชาติไม่สามารถอำนวยให้แต่ต้องสร้างให้ ประณีต ดึงงาม และสำเร็จสมบูรณ์ ศิลปะเกิดขึ้นด้วยทักษะ คือความชำนาญในการปฏิบัติ ซึ่งพอจะประมวล ความได้ว่านาฏศิลป์ หมายถึงการฟ้อนรำที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นในเมื่อธรรมชาติไม่อำนวยให้ แต่ต้องประณีต ลึกซึ้งตรงตาจริงใจทั้งเพียบพร้อมไปด้วยความวิจิตรบรรจงอันละเอียดอ่อนและปฏิบัติให้สมบูรณ์ได้โดยเกิดจาก ความชำนาญถือเอาความหมายของการร้องและการบรรเลงเข้าร่วมด้วย พาณี สีสวย, (2523 : 6-7) ได้ กล่าวถึงคำว่า นาฏศิลป์ หมายถึง ศิลปะในการฟ้อนรำ หรือความรู้แบบแผนของการฟ้อนรำเป็นสิ่งที่มนุษย์ ประดิษฐ์ขึ้นด้วยความประณีตงดงาม มีแบบแผนให้ความบันเทิงอันโน้มน้าวอารมณ์ และความรู้สึกของผู้ชมให้ คล้อยตามศิลปะประเภทนี้ต้องอาศัย การบรรเลงดนตรีและการขับร้องเข้าร่วมด้วย อมรา กล้าเจริญ, (2526 : 3) ได้กล่าวถึง คำว่า นาฏศิลป์ หมายถึง การฟ้อนรำที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นจากธรรมชาติด้วยความประณีตอัน ลึกซึ้งเพียบพร้อมไปด้วยความวิจิตรบรรจง อันละเอียดอ่อนนอกจากหมายถึงการฟ้อนรำ ระบำ รำ เต้นแล้วยัง หมายถึงการร้อง และการบรรเลง ราณี ชัยสงคราม, (2544 : 39) กล่าวไว้ว่า นาฏศิลป์ หมายถึง การร้องรำทำ เพลงการให้ความบันเทิงใจด้วยความโน้มเอียงของอารมณ์และความรู้สึกส่วนสำคัญส่วนใหญ่ของนาฏศิลป์อยู่ที่ การละครเป็นเอกหากแต่นาฏศิลป์นั้นจะต้องอาศัยดนตรีและการขับร้องเข้าร่วมด้วย

ที่มาของนาฏศิลป์ไทย การแสดงละครพ็อน รำ ระเบ้า เต็น เป็นศิลปะที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นมาตั้งแต่ มนุษย์เริ่มอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนมีวิวัฒนาการและการพัฒนาการเป็นลำดับอย่างต่อเนื่องที่ไปสู่การละเล่นร้องรำ ทำเพลงแล้วมาเป็นการแสดงที่เล่นเป็นเรื่องเป็นราวที่มาของการแสดงเหล่านี้ได้มีผู้สันนิษฐานถึงมูลเหตุของ ที่มาไว้หลายประการ ซึ่งอาจประมวลได้ดังนี้ 1. เกิดจากการเลียนแบบธรรมชาติโดยเฉพาะการเคลื่อนไหว อิริยาบถตามธรรมชาติของมนุษย์ เช่น แขน ขา หน้าตาหรือการแสดงความรู้สึก อารมณ์ต่างๆของมนุษย์ที่ แสดงออกมาในกิริยาอาการต่างๆ เช่น ความโกรธ ความรัก โศกเศร้าเสียใจ มนุษย์ได้ใช้ลักษณะท่าทางต่างๆ เหล่านี้ในการสื่อความหมายและนำมาดัดแปลงให้นุ่มนวลน่าดูชัดเจนไปกว่าธรรมชาติจนเกิดเป็นศิลปะการ พ็อนรำขึ้นและใช้เป็นการแสดงโดยมีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับจนกระทั่งเกิดเป็นท่าทาง การรำรำที่งดงามที่ เป็นพื้นฐานของการพ็อนรำทางนาฏศิลป์ เรียกว่าภาษาท่าทางนาฏศิลป์, 2. เกิดจากการมนุษย์คิดประดิษฐ์ เครื่องบันเทิงใจเมื่อหยุดพักจากภารกิจประจำวันเป็นการผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยโดยเริ่มจากการเล่าเรื่อง ต่างๆ สู้กันฟังเช่น นิทาน นิยายต่อมาได้มีวิวัฒนาการโดยนำเอาดนตรีมาประกอบการเล่าเรื่องเหล่านั้นเรียกว่า การขับเสภา ภายหลังมีการประดิษฐ์ท่าทางต่างๆและการพัฒนารูปแบบไปเป็นการรำรำจนถึงขั้นการแสดง เป็นเรื่องราว, 3. เกิดจากการละเล่นเลียนแบบของมนุษย์ที่มักหาความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการเลียนแบบ แม้เรื่องราวของ ตนเอง เช่นเลียนแบบท่าทางของพ่อ แม่ ครู ผู้ใหญ่หรือเลียนแบบธรรมชาติสิ่งแวดลอมต่างๆ

นาฏศิลป์ไทย เป็นศิลปะการแสดงอันงดงามบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ประจำชาติที่เป็นมรดกตกทอดมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งศิลปะทุกแขนงล้วนมีกำเนิดมาจากธรรมชาติทั้งสิ้น การพ็อนรำมีการเคลื่อนไหว อวัยวะต่าง ๆ เช่น แขน ขา เอว ไหล่และศีรษะ โดยมีพื้นฐานมาจากท่าทางตามธรรมชาติของมนุษย์ แล้วนำมา ประดิษฐ์เป็นท่ารำที่มีความอ่อนช้อย งดงามและประณีตเป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องกับภาษาท่าทางและดนตรี หล่อ หลอมประมวลสิ่งที่ดีงามที่เกี่ยวข้องกับกาย วาจา และใจอันเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการแสดงออกถึงความเป็น มนุษย์ ที่แตกต่างไปจากสัตว์ชนิดต่าง ๆ ในโลกทั้งหลาย วิถีชีวิตไทยตั้งแต่โบราณกาลเป็นวิถีชีวิตที่ ประกอบด้วยดนตรีและนาฏศิลป์ไทยเพื่อความบันเทิงเป็นพื้นฐานเมื่อบ้านเมืองมีความร่มเย็นสงบสุข มีความ มั่นคงเป็นปึกแผ่น สุขความเจริญรุ่งเรืองก็ตามมาในช่วงเวลาที่นี้ น่าจะมีการละครหรือการแสดง นาฏศิลป์เกิดขึ้นสมัยสุโขทัยมีหลักฐานที่สำคัญจากหลักศิลาจารึกปรากฏว่า “ระเบ้าเต็นเล่นทุกวัน” อาจ สันนิษฐานได้ว่าในสมัยสุโขทัยนี้อาจมีระเบ้าเกิดขึ้น แต่คำว่าละครยังไม่มีปรากฏอีกเช่นกัน สมัยสุโขทัยมี วัฒนธรรมของอินเดียแพร่หลายเข้ามามากมาย โดยเฉพาะศิลปะด้านการพ็อนรำ อินเดียเป็นชาติที่มีความ เจริญมาก่อน อิทธิพลด้านวัฒนธรรมจึงแพร่หลายไปทั่วชมพูทวีป การพ็อนรำของอินเดียมีหลักฐานตำรามาแต่ โบราณ เรียกว่า “นาฏยศาสตร์” สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงบันทึกไว้ในหนังสือตำราพ็อนรำว่า ประเพณีการพ็อนรำจะเป็นแต่สำหรับฝึกหัดพวกที่ประกอบการหาเลี้ยงด้วย เช่น โขนละครเท่านั้นหาไม่ได้ แต่ เดิมมาย่อมเป็นประเพณีสำหรับบุคคลทุกชั้นบรรดาศักดิ์และมีที่ใช้ไปจนถึงการยุทธ์และการพิธีต่าง ๆ หลาย อย่าง (ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา, (2510 : 1)

จึงสรุปได้ว่า นาฏศิลป์ หมายถึง ศิลปะที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นมาตั้งแต่มนุษย์เริ่มอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนมีวิวัฒนาการและการพัฒนาการเป็นลำดับอย่างต่อเนื่องที่ไปสู่การละเล่นร้องรำทำเพลงแล้วมาเป็นการแสดงที่เล่นเป็นเรื่องเป็นราว ในที่นี้ ผู้เขียนขอนำเสนอ นาฏศิลป์ ที่เป็นศิลปะการฟ้อนรำหรือความรู้แบบแผนของการฟ้อนรำเป็นสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นด้วยความประณีตงดงาม ให้ความบันเทิงอันน่ายินดีอารมณ์และความรู้สึกของผู้ชม เป็นศิลปะการแสดงอันงดงามบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ประจำชาติที่เป็นมรดกตกทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งศิลปะทุกแขนงล้วนมีกำเนิดมาจากธรรมชาติทั้งสิ้น การฟ้อนรำมีการเคลื่อนไหวอวัยวะต่าง ๆ เช่น แขน ขา เอว ไหล่ และศีรษะ โดยมีพื้นฐานมาจากท่าทางตามธรรมชาติของมนุษย์ แล้วนำมาประดิษฐ์เป็นท่ารำที่มีความอ่อนช้อย งดงามและประณีตอันเกี่ยวข้องกับภาษาท่าทางและดนตรี หล่อหลอมประมวลสิ่งที่ดึงดูดที่เกี่ยวกับกาย วาจา และใจอันเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของการแสดงออกถึงความเป็นมนุษย์ ที่แตกต่างไปจากสัตว์ชนิดต่าง ๆ

นอกจากที่อธิบายมาข้างต้นผู้เขียนจึงเชื่อว่า วัฒนธรรมไทยที่เรียกว่านาฏศิลป์นี้สามารถดำรงอยู่คู่กับชาติไทยมาได้เป็นระยะเวลาที่ยาวนานนั้นมีแนวคิดที่เกี่ยวข้องจากกระบวนการดังต่อไปนี้

1. การผสมผสานระหว่างที่มาและปัจจุบัน นาฏศิลป์ไทยในยุคปัจจุบันได้รับการพัฒนาในลักษณะการผสมผสานระหว่างทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีอยู่แล้วกับเทคโนโลยีและแนวคิดใหม่ๆ ทำให้เกิดผลงานที่น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เทคนิคการทำงานในการประดิษฐ์ผลงานศิลปะ หรือการนำเสนอผลงานผ่านสื่อออนไลน์ที่มีความหลากหลายและน่าสนใจ

2. การสร้างความสร้างสรรค์ในสภาวะการเปลี่ยนแปลง ในยุคที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การนำเสนอ นาฏศิลป์ไทยในมุมมองใหม่และการสร้างผลงานที่เป็นเอกลักษณ์กลายเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญในการสร้างความสร้างสรรค์ในสังคม นอกจากนี้ยังเป็นที่มาของอาชีพใหม่และโอกาสทางเศรษฐกิจที่สำคัญสำหรับชุมชนท้องถิ่น

3. การใช้ นาฏศิลป์ไทยในการสร้างการรับรู้และการเชื่อมโยง นาฏศิลป์ไทยในยุคปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในการสร้างการรับรู้และการเชื่อมโยงในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการใช้ศิลปะในการสร้างเรื่องราวที่มีความหมายสำหรับชุมชน หรือการใช้ นาฏศิลป์เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์และการพัฒนาทักษะทางศิลปะในเยาวชน

สรุปได้ว่า นาฏศิลป์ไทยในยุคปัจจุบันเป็นผลงานที่ผสมผสานระหว่างที่มาและปัจจุบันอย่างลงตัว มีบทบาทสำคัญในการสร้างความสร้างสรรค์และการเชื่อมโยงในชุมชน และเป็นที่มาของโอกาสทางเศรษฐกิจและการอาชีพใหม่ๆ ที่สร้างความหลากหลายและความเจริญรุ่งเรืองในสังคมไทย

ประวัติและความเป็นมาของนาฏศิลป์ไทย

นาฏศิลป์ไทยมีประวัติและความเป็นมาที่สำคัญตามลำดับเหตุการณ์และการพัฒนาของวัฒนธรรมไทย ดังนี้:

1. สมัยโบราณ นาฏศิลป์ไทยมีรากฐานอันแน่นหนาตั้งแต่สมัยโบราณ การปั้นดินเผาและการสลักและเขียนหินเป็นศิลปะที่พบมากในสมัยนี้ นอกจากนี้ยังมีการทอผ้าและการทองานศิลป์อื่นๆ ที่เป็นลักษณะเฉพาะของชาติไทย

2. สมัยอยุธยา ในสมัยอยุธยา การนำเข้าวัสดุชิ้นต่างๆ เช่น เงิน, ทอง, และสีสันทันจากต่างประเทศได้กระตุ้นการพัฒนาศิลปะไทยอย่างมาก นาฏศิลป์ไทยเริ่มมีการสร้างงานที่สวยงามและเป็นเอกลักษณ์มากขึ้น

3. สมัยรัตนโกสินทร์ ในสมัยรัตนโกสินทร์ การร่วมลักษณะทางวัฒนธรรมกับชาติต่างๆ ได้กระตุ้นการพัฒนาของนาฏศิลป์ไทยอย่างมาก เช่น การนำเข้าสมบัติทางศิลปะและวัฒนธรรมจากจีน อินเดีย และญี่ปุ่น

4. สมัยรัชกาลที่ 5 ในสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้สนับสนุนและส่งเสริมการอนุรักษ์และการพัฒนานาฏศิลป์ไทยอย่างมาก โดยการจัดตั้งหน่วยงานและคณะรำเพื่อสืบทอดและสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยในรูปแบบที่สมบูรณ์และทันสมัย

5. สมัยปัจจุบัน ในสมัยปัจจุบัน การนาฏศิลป์ไทยยังคงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติไทยอย่างสำคัญ มีการส่งเสริมและพัฒนารักษาและสืบทอดนาฏศิลป์ไทยให้ยั่งยืนในสังคมไทยและระดับโลก

ประเภทของนาฏศิลป์ไทย

1. โขน

“โขน” สันนิษฐานว่าน่าจะมาจากคำในภาษาเขมร “ละคล” (Lakhol) หรือ “ละคน” (Lakhon Khol) ซึ่งหมายความว่า “ละครรำ” และ “ละครรำของราชสำนัก” ได้เขียนพรรณนาไว้เมื่อครั้งสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชว่า “การเล่นที่เขาเรียกว่าโขน ได้แก่ การเต้นที่ออกทำให้เข้ากับเสียงขอและดนตรีอื่น ๆ ผู้เต้นสวมหน้ากาก มือถืออาวุธ รวบรวมจะรบราฆ่าฟันกันมากกว่า เป็นต้น” (กรมศิลปากร. 2549 : 22-26) สุนนมาลย์ นิมนต์พันธ์ (2532 : 48) ได้อธิบายถึงที่มาของคำว่า “โขน” ไว้ว่าคำว่า “โขน” นี้มีความหมายในภาษาต่าง ๆ แตกต่างกันไป เช่น ในภาษาเบงกาลี หมายถึง เครื่องดนตรี “ตะโพน” ที่ไทยใช้ในการแสดงโขน ภาษาอิหร่าน หมายถึง การพากย์ การเจรจาแทนตัวหุ่นภาษาทมิฬ หมายถึงการแต่งตัว เพื่อบอกเพศหญิงหรือชาย เพราะการแสดงโขนนั้นใช้ผู้ชายล้วน ซึ่งตรงกับ การแต่งกายการแสดงโขนของไทย โขนเป็นการแสดงประเภทนาฏกรรมอย่างหนึ่งของไทยที่เชื่อว่ามีมาตั้งแต่โบราณ ประมาณกันว่าไทยมีการแสดงโขนมาก่อนพุทธศตวรรษที่ 16 ทั้งนี้ได้จากการสันนิษฐานจากลายแกะสลักเรื่องราวมากมายจากหลาย ๆ แห่ง เช่น ประติมากรรมหินทราย จันทนครราชสีมา เป็นต้น

2. ละคร ความหมายของคำว่า ละคร

“ละคร” หมายถึง การแสดงที่ผูกเป็นเรื่อง ซึ่งได้รับสืบทอดมาจากกรีก อียิปต์ จีน มนุษย์ทุกเชื้อชาติย่อมมีการแสดงละคร ความหมายโดยทั่วไปหมายถึงว่า สิ่งใดใด ก็ตามจะปรากฏเรื่องราวที่ก่อให้เกิด

ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ความบันเทิงใจแก่นักชกได้ก็ต่อเมื่อนักชกได้แสดงธรรมชาติของตนออกมาให้ปรากฏเป็นการกระทำ หรือสิ่งที่ไม่ได้ทำไปแล้วและมีการแสดงซ้ำอีกครั้งหนึ่ง หมายความว่า “ละคร” ได้เริ่มแล้ว

ความหมายนั้นๆ หมายถึงสิ่งที่กระทำหรือแสดงสำหรับละครไทยพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน แปลคำว่า “ละคร” ไว้ว่า การมหรสพอย่างหนึ่งซึ่งมักจะเล่นเป็นเรื่องราวต่างๆ หมายความว่า “ละคร” จะต้องแสดงเป็นเรื่องจึงจะเป็นละคร แม้จะใช้ทำราก็ต้องเป็นเรื่องซึ่งต่างกับคำว่า “ระบำ” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานแปลว่า “การฟ้อนรำเป็นชุดกัน” (สุนนมาลย์ นิมนต์พันธ์. 2532: 7)

ละคร หมายถึง การแสดงประเภทหนึ่งซึ่งแสดงเรื่องราวความเป็นไปของชีวิตที่ปรากฏในวรรณกรรม มีศิลปะการแสดงและดนตรีเป็นสื่อสำคัญ ละคร ตามความหมายนี้หมายถึงละครรำ เพราะว่าเป็นการแสดงออกทางความคิดโดยมุ่งเน้นถึงลักษณะท่าทางอิริยาบถในขณะเคลื่อนไหวตัวในระหว่างการรำ

การละครของไทย มีประวัติความเป็นมายาวนานตั้งแต่สมัยโบราณ นับว่าเป็นศิลปะและวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าที่แสดงเอกลักษณ์ความเป็นไทย แม้ว่าการแสดงนั้น ๆ จะได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของชาติอื่น แต่ได้มีการปรับปรุงพัฒนาให้เข้ากับลักษณะและวิถีของไทยจนเกิดความงดงามเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นไม่น้อยกว่าชนชาติใด การละครของไทยมีมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาลโดยชั้นต้นเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาและคำสอนขององค์พระศาสดา แล้วคิดประดิษฐ์ถ่ายทอดเป็นนิทานเพื่อให้บังเกิดความซาบซึ้งและประทับใจอยู่ในความคิดจิตใจอย่างลึกซึ้งถึงเรื่องบาปบุญคุณโทษตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ต่อมาภายหลังจึงมีการเพิ่มเติมดนตรีประกอบในการเล่านิทานเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินและเสริมความสนใจได้ดียิ่งขึ้น จึงมีการนำศิลปะการขับเสภาเข้ามาประกอบคือ การแสดงที่ผูกเป็นเรื่อง มีเนื้อความ เหตุการณ์มีความสัมพันธ์กันเป็นตอน ๆ ตามลำดับประกอบด้วยดนตรีและบทร้องตามโอกาสและลักษณะชนิดของการแสดงละครแต่ละแบบ ละครแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท ละครรำที่เป็นแบบแผนและละครรำที่ปรับปรุงขึ้น (กรมศิลปากร, 2549 : 28-32)

1. ละครรำที่เป็นแบบแผน

- 1.1 โนห์ราหรือ “มโนราห์” เป็นต้นเค้าของละครรำ
- 1.2 ชาตรี เป็นคำที่ชาวไทยภาคกลางเรียกรการแสดง “โนห์รา”
- 1.3 ละครนอก เป็นละครที่ดัดแปลงมาจากโนห์ราชาตรี
- 1.4 ละครใน เป็นละครที่ประกอบขึ้นด้วยความละเอียดถี่ถ้วน ผู้แสดงเป็นหญิงล้วน

2. ละครรำที่ปรับปรุงขึ้น

- 2.1 ละครดึกดำบรรพ์ เป็นละครที่ผู้แสดงร้องเอง ทำเอง เจริญเอง
- 2.2 ละครพันทาง เป็นละครที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์ ทรงปรับปรุงขึ้น

2.3 ละครเสภา เป็นละครอีกชนิดหนึ่ง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยานราธิประพันธ์พงศ์ ทรงปรับปรุงขึ้น

2.4 ละครร้อง เป็นละครที่เกิดขึ้นในสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 พระบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิประพันธ์พงศ์ทรงคิดขึ้น

2.5 ละครพูด ผู้ให้กำเนิดคือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเลียนแบบละครตะวันตก การแสดงมีบทพูดใช้ท่าทางแบบสามัญชน

2.6 ละครสังคีต เป็นละครอีกชนิดหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงริเริ่มจัดการแสดงในลักษณะเหมือนละครพูด

2.7 ละครหลวงวิจิตรวาทการ เป็นละครอีกชนิดหนึ่งเรียกตามชื่อผู้คิดขึ้นคือ พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ (นพรัตน์ บัวพัฒน. 2559: 15-18)

3. ฟ้อน จัดว่าเป็นระบำที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ เพราะผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญทางนาฏศิลป์ได้คิดค้นขึ้นมา มีการแต่งการตามท้องถื่นเพราะการแสดงแต่ละชุดได้เกิดขึ้นมาจากแรงบันดาลใจของผู้คิดที่จะถ่ายทอดไม่ว่าจะเป็นเรื่องของวิถีชีวิต การแต่งกาย ดนตรี เพลง และการเรียกชื่อการแสดงนั้น จะเรียกตาม ภาษาท้องถื่น และการแต่งกายก็แต่งกายตามท้องถื่น เช่นภาคเหนือก็จะเรียกว่าฟ้อน เช่นฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน ภาคอีสานก็จะเรียกและแต่งกายตามท้องถื่น ทางภาคอีสานเช่น เชิงกะดืบข้าว เชิงสวิง เป็นต้น การแสดงต่างๆล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นมาจากท้องถื่นและแต่งกายตามท้องถื่นไม่ได้มีหลักหรือ เกณฑ์ที่ใช้กันโดยทั่วไปในวงการนาฏศิลป์ไทยทั่วประเทศสามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงได้ตามโอกาสที่แสดง จึงถือว่า การฟ้อนและการเชิงเป็นระบำที่ปรับปรุงขึ้นใหม่

4. รำ หรือระบำคือการแสดงที่มุ่งเน้นถึงศิลปะท่วงท่า ดนตรี ไม่มีการแสดงเป็นเรื่องราว รำหรือระบำบางชุดเป็นการชมความงาม บางชุดตัดตอนมาจากวรรณคดี หรือบางทีก็ไม่จำเป็นต้องมีเนื้อเพลงเช่นการรำหน้าพาทย์ เป็นต้น รำจะแบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

4.1 รำเดี่ยว เป็นการแสดงที่มุ่งอวดศิลปะทางนาฏศิลป์อย่างแท้จริงซึ่งผู้รำจะต้องมีฝีมือดีเยี่ยม เพราะเป็นการแสดงที่แสดงแต่เพียงผู้เดียว รำเดี่ยวโดยส่วนมากก็จะเป็นการรำอุยฉายต่างๆ เช่น อุยฉายเบญจกาย อุยฉายวันทอง อุยฉายนางมณี เป็นต้น

4.2 รำคู่ การแสดงชุดนี้ไม่จำเป็นจะต้องพร้อมเพียงกันแต่อาจมีท่าที่เหมือนกันได้ เพราะการรำคู่นี้เป็นการใช้ลีลาที่แตกต่างกันระหว่างผู้แสดงสองคน เช่นตัวพระ กับตัวนาง หรือบทบาทของตัวแสดงนั้น รำคู่นี้ก็จะแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ 1. รำคู่สวยงามจากวรรณคดี เช่น หนุมานจับนางสุพรรณมัจฉา เป็นต้น 2. รำมุ่งอวดการใช้อุปกรณ์ เช่น การรำอาวุธ รำกระบี่กระบอง

4.3 รำหมู่ หรือระบำ เป็นการแสดงมากกว่า 2 คนขึ้นไป ได้แก่ รำโคม ญวนรำกระถาง รำพัด รวงมาตรฐาน ระบำดอกบัว ระบำฉิ่ง ระบำกรับ การแสดงพื้นเมืองของชาวบ้าน เช่น เต้นกำรำเคียว รำกลองยาว

นาฏศิลป์ไทยมีองค์ประกอบหลายประการที่ทำให้เป็นเอกลักษณ์และมีความเป็นมาอันเฉพาะเจาะจงของวัฒนธรรมไทยได้ดังนี้:

1. ศิลปกรรมไทย ประกอบด้วย การปั้นโบราณ, การสลักและเจียน, การทอ, การปั้นประดิษฐ์, การหัตถกรรม, และการประดิษฐ์ลายเส้น รวมถึงศิลปะปั้น, ศิลปะสัก, ศิลปะเย็บปักถักร้อย, ศิลปะปั้นดินเผา, และศิลปะปั้นโครงสร้าง เป็นต้น
2. เครื่องประดับไทย มีความเป็นเอกลักษณ์ในการใช้วัสดุท้องถิ่นและมีลวดลายที่น่าสนใจและมีความหลากหลาย รวมถึงการทำเครื่องประดับจากเงิน, ทอง, เหล็ก, และวัสดุต่างๆ โดยมีลวดลายและลวดลายที่มีความเป็นเอกลักษณ์
3. การแสดงที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น การร้อง การรำ, การละคร, รวมถึงการแสดงละคร, การแสดงเต้นรำ, การร้องเพลง, และการแสดงหนังเรื่อง เป็นต้น
4. สถาปัตยกรรมไทย มีลักษณะเฉพาะที่สร้างสรรค์และสวยงาม เช่น วัด, พระศาสนา, บ้านเรือนที่เป็นที่ตั้งของครอบครัวไทย, และโบราณสถาน รวมถึงสถาปัตยกรรมของวัด, พระศาสนา, บ้าน, และโบราณสถานในลักษณะอื่นๆ ด้วย
5. การแต่งกายและการแต่งตัว มีลักษณะที่หลากหลายและสวยงาม แสดงถึงความเป็นอินทรีย์และชื่นชมในวัฒนธรรม รวมถึงการแต่งกายแบบดนตรี, การแต่งกายประจำวัน, และการแต่งตัวเพื่องานพิธีสำคัญ
6. การงานศิลป์ในการแต่งบ้าน มีการใช้ศิลปะและงานหัตถกรรมในการตกแต่งบ้านเรือนและสถานที่ต่างๆ ที่มีความสวยงามและเป็นเอกลักษณ์ รวมถึงการใช้งานศิลปะและงานหัตถกรรมในการตกแต่งบ้านและสถานที่ต่างๆ ด้วย

นอกจากนี้ยังมีประเภทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนไทยอีกมากมาย และพบเห็นได้ในประเพณี พิธีกรรมทางศาสนาในชุมชนต่างๆ ที่มีความแตกต่างกันออกไปตามภูมิภาคหรือชุมชน

วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทย

นาฏศิลป์เป็นศิลปะแขนงหนึ่ง ที่มีการดำรงพัฒนา ควบคู่ไปกับประวัติศาสตร์ของชาติไทย นาฏศิลป์ไทยจึงสอดแทรกในทุกช่วงชีวิตของมนุษย์ ทั้งด้านพิธีกรรม ศาสนา และกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ส่วนละครของหลวงเป็นศิลปะการแสดงที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นศิลปะการแสดงที่งดงามบอกถึงวัฒนธรรมของชาติ มีลักษณะการเคลื่อนไหวที่มีความอ่อนช้อย โดยใช้อวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายถ่ายทอดกระบวนท่ารำ สรุปได้ดังนี้

1. อาณาจักรอยุธยา ในสมัยอยุธยา การรำไทยได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างมากจากพระราชวัง มีการจัดตั้งคณะรำในพระราชวังและการรำไทยมีบทบาทสำคัญในพิธีกรรมและพระราชพิธีต่างๆ

2. สมัยรัตนโกสินทร์ ในสมัยรัตนโกสินทร์ การรำไทยได้รับการปรับปรุงและพัฒนาให้มีลักษณะที่สมบูรณ์และสวยงามมากขึ้น โดยเฉพาะการรำที่มีความสำคัญในพิธีกรรมศาสนาและการประกอบพิธีกรรมทางสถาปัตยกรรม

3. สมัยรัชกาลที่ 5 ในสมัยรัชกาลที่ 5 การรำไทยได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างมากจากพระราชบิดา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้รับการส่งเสริมให้มีการระเบียบและการจัดตั้งคณะรำเพื่อรักษาและสืบทอดการรำไทย

4. การรำในช่วงพัฒนาการทางวัฒนธรรม ในช่วงที่ประเทศไทยมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม การรำไทยเริ่มติดตาและได้รับความสนใจจากชุมชนและสังคมในระดับที่กว้างขวางมากขึ้น มีการสร้างศิลปินและกลุ่มการรำที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับจากสาธารณชน

นาฏศิลป์ไทยที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน

สำหรับนาฏศิลป์ไทยที่ได้รับความนิยมจากเยาวชนมากที่สุดมักเป็นที่มาของความสนใจและความต้องการในสิ่งที่สามารถสร้างประสบการณ์ที่น่าสนใจและสนุกสนานได้ มีดังต่อไปนี้

1. การแต่งกายทางประเพณีไทย เยาวชนมักชื่นชอบการแต่งกายเป็นชุดทางประเพณีไทยในงานสมณงานวัด หรืองานสำคัญอื่นๆ ซึ่งมีการสร้างลวดลายที่สวยงามและเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย

2. การศึกษาและปฏิบัติศิลป์พื้นบ้าน การเรียนรู้และฝึกฝนศิลป์พื้นบ้านเช่น การทำหลังคาศาลา, การแกะสลัก, การทอผ้าไหม, หรือการปั้นดินเผา เป็นต้น

3. การร้องเพลงและเต้นรำที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น เพลงลูกทุ่ง, เพลงพื้นบ้าน, หรือการเต้นรำไทยที่มีลวดลายและสไตล์การเคลื่อนไหวที่เป็นเอกลักษณ์

4. การทำงานศิลป์ในการแต่งบ้าน การใช้งานศิลปะและงานหัตถกรรมในการตกแต่งบ้าน เช่น การสร้างศิลปะบนผนัง, การทำหลอดไฟหรือโคมไฟที่มีลวดลายที่สวยงาม

5. การสร้างงานศิลป์ด้วยวัสดุธรรมชาติ เช่น การสร้างงานศิลป์จากไม้, เศษหิน, หรือเปลือกไม้ที่น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์

การนำเสนอานาฏศิลป์ไทยในลักษณะที่น่าสนใจและมีความเป็นเอกลักษณ์จะช่วยสร้างความสนใจและความติดตามจากเยาวชนอย่างมากขึ้น โดยมุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำและมีคุณค่าในวัฒนธรรมไทย

สภาพปัญหาการเรียนรู้และอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทย

การส่งเสริมนาฏศิลป์ไทยในปัจจุบันเผชิญกับหลายปัญหาที่อาจทำให้กระบวนการนี้มีความเชื่อมั่นลดลงนี้คือบางปัญหาที่เกิดขึ้น:

1. ขาดแรงจูงใจและความสนใจ บางกลุ่มเยาวชนอาจพบว่าการเรียนรู้เกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยไม่น่าสนใจหรือไม่มีแรงจูงใจ เนื่องจากขาดการเชื่อมโยงและความเข้าใจในความสำคัญของวัฒนธรรมไทยในชีวิตประจำวัน

2. ขาดทรัพยากรการศึกษา การส่งเสริมนาฏศิลป์ไทยอาจพบว่าขาดทรัพยากรทางการศึกษาที่เพียงพอในบางพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นสถานที่เรียนรู้ที่เหมาะสมหรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการสอน

3. การแข่งขันจากสื่ออื่น สื่อมวลชนและเทคโนโลยีใหม่ๆ มีอิทธิพลในการดึงดูดความสนใจของเยาวชนนอกจากการเรียนรู้เกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย เนื่องจากมีการแข่งขันที่สูงกว่าในการสร้างความสนใจและความหลงใหลในกิจกรรมอื่นๆ

4. ข้อจำกัดในการเข้าถึง เยาวชน [บางคนอาจพบว่า]มีข้อจำกัดในการเข้าถึงการศึกษาเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย เช่น ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางไปยังสถานที่เรียนรู้ หรือขาดการเข้าถึงสื่อและเทคโนโลยีที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้

5. ข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูล การเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยอาจมีข้อจำกัดในบางพื้นที่ทำให้บางเยาวชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยได้อย่างเต็มที่

การแก้ไขปัญหาดังกล่าวอาจต้องมีการร่วมมือกันระหว่างองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะทางนาฏศิลป์ไทยให้กับเยาวชนในปัจจุบันและอนาคต โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจและความรักในวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืน

แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้และอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทย

แนวทางการอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทย คือ การเก็บรักษาให้มีความสมบูรณ์ทั้งในด้านธรรมเนียมการปฏิบัติและเชิงศิลปะ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหน้าที่ของ “คนไทยทุกคน” เพื่อสืบสาน อนุรักษ์ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทย อันเป็นมรดกของชาติไทยสืบต่อไป นอกจากนี้ การอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทยยังเกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบสื่อโฆษณา การจัดเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์แก่หน่วยงานรัฐและเอกชน ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งผู้เขียนขอเสนอแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้นาฏศิลป์ไทยกับเยาวชน เป็นเรื่องสำคัญที่จะช่วยสร้างความเข้าใจและความรักในวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืน พอสรุปเป็นแนวทางที่สามารถนำมาใช้ได้ดังต่อไปนี้

1. การสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่หลากหลาย สร้างโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยผ่านหลายช่องทาง เช่น การจัดโครงการเรียนรู้นาฏศิลป์ในโรงเรียน การเปิดคอร์สออนไลน์ เข้าถึงข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น

2. การสนับสนุนการเรียนรู้แบบปฏิสัมพันธ์ สร้างกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ไทยที่ให้เยาวชนมีโอกาสทดลองและสร้างผลงานด้วยตนเอง เช่น การจัดนิทรรศการศิลปะ การสร้างงานศิลปะ หรือการเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ เชิงสร้างสรรค์

3. การสร้างพื้นที่เรียนรู้ที่เหมาะสม สร้างสถานที่เรียนรู้เพื่อการศึกษาเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยที่มีการจัดแสดงศิลปะและมีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน เช่น การสร้างพิพิธภัณฑ์ศิลปะไทย หรือการจัดตั้งสถานที่เรียนรู้เฉพาะที่เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมไทย

4. การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ การใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ในการสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพ เช่น การสร้างคลิปวิดีโอการสอน และการพัฒนาแอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย

5. การสร้างความร่วมมือกับชุมชน สร้างความร่วมมือกับชุมชนในการสนับสนุนและการเรียนรู้เกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย เช่น การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ในชุมชน หรือการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ในพื้นที่ชุมชน

แนวทางต่างๆ เหล่านี้คือการส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยกับเยาวชนจะมีความเป็นไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในชุมชนและสังคมไทยอย่างทั่วถึง โดยสร้างพื้นที่ให้เยาวชนได้เรียนรู้และร่วมสร้างผลงานที่เป็นเอกลักษณ์ในด้านนาฏศิลป์ไทยได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติ ด้านนาฏศิลป์นี้ให้คงอยู่คู่ชาติไทยอย่างยั่งยืน จากที่อธิบายมาข้างต้นผู้เขียนจึงขอเสนอแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยกับเยาวชน ในรูปแบบภาพผังมโนทัศน์ได้ดังต่อไปนี้

เยาวชนไทยกับการเรียนรู้และอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทย

เยาวชนไทยสามารถเรียนรู้และอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทยได้อย่างหลากหลายทางตามความสะดวกและความเข้าใจของแต่ละบุคคล สามารถเรียนรู้ได้ดังนี้

1. ในโรงเรียน หลายโรงเรียนจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยในรายวิชาศิลปะหรือวัฒนธรรมไทย ซึ่งเนื้อหาอาจรวมถึงประวัติศาสตร์ของศิลปะไทย, การท่างานศิลปะที่เป็นมาตรฐาน, และการฝึกปฏิบัติงานศิลปะต่างๆ

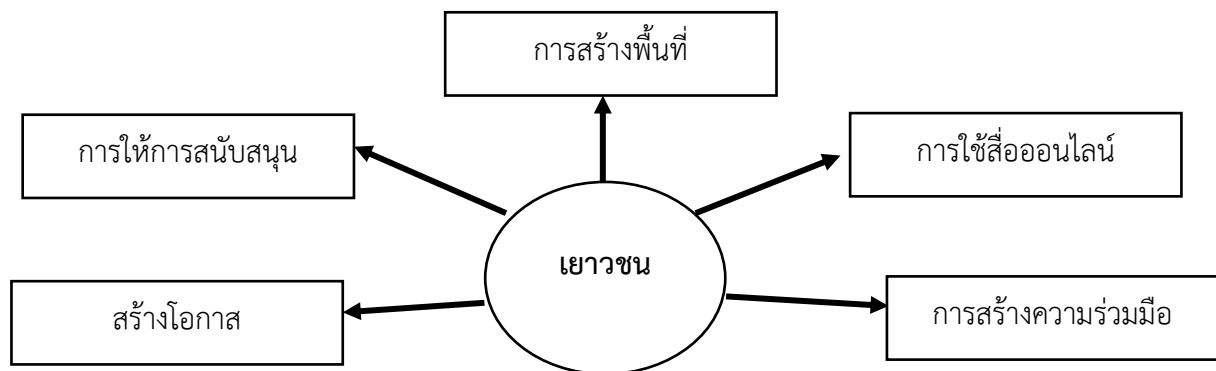
2. ในสถาบันศิลปะหรือวัด สถาบันศิลปะหรือวัดบางแห่งจัดโครงการเรียนรู้เกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย เช่น การศึกษาวัดสำคัญ, การฝึกศิลปะ, และการสนับสนุนการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย

3. ผ่านการเรียนรู้ออนไลน์ มีหลายแหล่งที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยออนไลน์ ซึ่งสามารถเข้าถึงได้ผ่านเว็บไซต์, คอร์สออนไลน์, หรือช่องทางสื่อสังคมออนไลน์

4. ผ่านการเรียนรู้จากชุมชน บางครั้งการเรียนรู้เกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยอาจเกิดขึ้นจากการมีสมาชิกในชุมชนที่มีความรู้และความชำนาญในด้านนี้ โดยเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น การเรียนรู้จากช่างฝีมือหรือศิลปินในชุมชน

5. ผ่านการศึกษาจากสื่อมวลชน มีสื่อการเรียนรู้และวิดีโอออนไลน์ที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยที่สามารถช่วยในการเรียนรู้และเข้าใจเรื่องราวของศิลปะไทยได้

ผ่านแหล่งการเรียนรู้เหล่านี้, เยาวชนไทยสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพและสนุกสนาน และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะที่ได้รับเพื่อสร้างผลงานที่เป็นเอกลักษณ์ในด้านนาฏศิลป์ไทยได้อย่างเต็มที่

ภาพที่ 1 แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้และอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทย

บทสรุป

นาฏศิลป์ไทยนั้นมีความหลากหลายและสืบทอดมาตั้งแต่อดีตที่ยาวนาน ผู้เขียนจึงอยากวิเคราะห์ถึงนาฏศิลป์ไทยกับการส่งเสริมนาฏศิลป์ไทยให้กับเยาวชนควรมุ่งเน้นที่การรับรู้ความสำคัญของนาฏศิลป์ไทยในปัจุบันเผชิญกับหลายปัญหาที่อาจทำให้กระบวนการนี้มีความเชื่อมั่นลดลง เช่น การขาดแรงจูงใจและความสนใจ การขาดทรัพยากรการศึกษา การแข่งขันจากสื่ออื่น ดังนั้น จึงขอเสนอแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้และอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทย ประกอบด้วย การสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่หลากหลาย การสนับสนุนการเรียนรู้แบบปฏิสัมพันธ์ การสร้างพื้นที่เรียนรู้ที่เหมาะสม การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ การสร้างความร่วมมือกับชุมชน โดยสร้างพื้นที่ให้เยาวชนได้เรียนรู้และร่วมสร้างผลงานที่เป็นเอกลักษณ์ในด้านนาฏศิลป์ไทยอย่างเต็มที่ ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติด้านนาฏศิลป์นี้ให้คงอยู่คู่ชาติไทยอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ใหม่สำหรับเยาวชนเพื่ออนุรักษ์นาฏศิลป์ไทย ควรจัดสรรการส่งเสริม การเรียนรู้ และกระตุ้นให้เกิดการสนับสนุนเครือข่ายที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนร่วมเพื่อดำเนินกิจการเพื่ออนุรักษ์นาฏศิลป์ไทยให้หลากหลายรูปแบบ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะจากบทความเรื่องนี้ เนื่องจากบทความเล่มนี้เป็นบทความโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพที่ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดองค์ความรู้การส่งเสริมการเรียนรู้ อนุรักษ์นาฏศิลป์ไทย และวัฒนธรรมไทยสำหรับเยาวชนยุคใหม่ และนำไปพัฒนาการศึกษา และส่งเสริมเยาวชนรุ่นใหม่ของประเทศสืบไป

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

นอกจากการศึกษาการส่งเสริมการเรียนรู้และอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทยสำหรับเยาวชน แล้วควรศึกษา วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทยกับวัฒนธรรมไทยในเยาวชนคนยุคใหม่เพื่อให้องค์ความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2549). ทะเบียนข้อมูล : วิพิธทัศนาศิลปะ ชุติระบำ รำฟ้อน. กรุงเทพมหานคร : ไทภูมิพบลักษิณ.
- จาตุรงค์ มนตรีศาสตร์. (2517). วิชานาฏศิลป์. กรุงเทพมหานคร : องค์การค้ำครุสภา.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2510). ตำราฟ้อนรำ. โรงพิมพ์พระจันทร์.
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2516). ศิลปะละครหรือคู่มือนาฏศิลป์ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร.
- นพรัตน์ บัวพัฒน์. (2559). เม็ดทรายของปรมาจารย์นาฏศิลป์ : การสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อพัฒนา ศิลปะการแสดงในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประทีป พวงสาส์. (2514) หลักนาฏศิลป์. พิมพ์ครั้งที่ 4. พระนคร : ไทยมิตรการพิมพ์.
- พาณี สีสวย. (2523). สุนทรีของนาฏศิลป์ไทย. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครูธนบุรี.
- รานี ชัยสงคราม. (2544). นาฏศิลป์ไทยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : องค์การค้ำของครุสภา.
- วรินทร์ กฤตยาเกียรติ. (2012). ระบบประสาทการรับรู้ความรู้สึกของข้อต่อในนาฏศิลป์ไทย. วารสารสถาบัน วัฒนธรรมและศิลปะ(สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 14(1), 77-84.
- สุนนมาลย์ นิมเนตพันธ์. (2532). การละครไทย. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- อมรา กล้าเจริญ. (2526). สุนทรีนาฏศิลป์ไทย. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

- Chatchawarn, Hansakunbuntheung., Yoshinori, Sagisaka. (2009). **A development of Thai prosodically enriched speech corpus.** 2008:125-133.
- Eugene, W., Metcalf. (1983). Black Art, Folk Art, and Social Control. **Winterthur Portfolio**, 18(4):271-289. doi: 10.1086/496153
- Henry, Glassie., Michel, Monteaux. (1989). The Spirit of Folk Art: The Girard Collection **at the Museum of International Folk Art.**
- Kwanrutai, Sampoon., Nuengruethai, Posri., Boonsri, Kittichotpanich. (2019). Application of social dance exercise and social support program to improve quality of life for Thai older adults. **Journal of Health Research**, 33(3):260-266. doi: 10.1108/JHR-08-2018-0071
- Ladawan, Chutimakul., Suchitra, Sukonthasab., Thanomwong, Kritpet., Chanai, Vannalee. (2018). Effect of modified Khon dance performance on functional fitness in older Thai persons. **Journal of Health Research**, 32(6):432-439. doi: 10.1108/JHR-05-2018-0009
- Rena, Virginia, Minar. (1994). Case studies of folk-art environments: Simon Rodia's "Watts Towers" and Reverend Howard Finster's "**Paradise Garden**" (California, Georgia).
- Simon, J., Bronner. (1981). Investigating Identity and Expression in Folk Art. **Winterthur Portfolio**, 16(1):65-83. doi: 10.1086/496002
- Yootthapong, Tongpaeng., Akharawin, Mahamud., Pradorn, Sureephong. (2018). **Performing arts student attitude towards dance games as a Thai dance training tool.**doi: 10.1109/ICDAMT.2018.8376524
- Yootthapong, Tongpaeng., Patcharaphon, Sribunthankul., Pradorn, Sureephong. (2018). **Evaluating real-time thai dance using Thai dance training tool.** doi: 10.1109/ICDAMT.2018.8376520
- Zhai, Wei. (2019). **The Application of Folk Art Resources in College Art Design Education.** In 2019 3rd International Conference on Education Technology and Economic Management (ICETEM 2019).